

RESTRÂNGEREA EXERCITIULUI UNOR DREPTURI SAU AL UNOR LIBERTĂȚI

Igor BANTUȘ,
*doctor în drept, conferențiar universitar
al Catedrei „Drept public și securitate a frontierei”
a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI*

Conceptul de drepturi și libertăți fundamentale este asociat de obicei cu libertatea persoanei, fenomen primordial și absolut, libertate naturală cu care omul este înzestrat odată cu nașterea și care durează pe tot parcursul vieții.

Dar, odată ce omul este o ființă socială și trăiește în cadrul unui grup de semeni, unde interesele și nevoile acestora sunt diferite, iar uneori chiar intră în contradicții profunde, această libertate naturală capătă un caracter restrâns. În raporturile dintre titularii de drepturi libertatea unuia se oprește acolo unde începe a celuilalt, deoarece condiția inerentă persoanei este relația ei cu alții¹.

În condițiile în care fiecare își va realiza doar libertatea absolută, devine imposibilă atingerea obiectivelor sociale generale, fără de care societatea nu este capabilă să existe și, prin urmare, persoana înșăși.

Pentru asigurarea vieții și a procesului de dezvoltare a societății, se impune unificarea eforturilor acesteia și a fiecărui individ în parte întru realizarea binelui comun, limitând la necesitate comportamentul negativ al membrilor săi sau exercițiul unor drepturi și libertăți.

Astfel, dezvoltarea dreptului este determinată atât de nevoile comunității, cât și de particularitățile condițiilor istorice și sociale în care individul acționează.

În relația dintre drepturi și libertăți, pe de o parte, și societate pe de altă parte, sunt conturate două atitudini extreme: sacrificarea drepturilor și libertăților în interesul ordinii sociale, sau preeminența drepturilor și libertăților, chiar dacă astfel sunt sacrificate interesele și ordinea socială².

Restrângând drepturile și libertățile omului la anumite limite, forme și modalități admisibile de exercitare a lor, legislația îi asigură persoanei exercitarea nestingerită a drepturilor sale, adică garantează libertatea în cadrul acestor limite, stabilește mecanismele de protecție sau restabilire a drepturilor încălcate și contribuie la o conviețuire socială ordonată bazată pe libertate.

¹ Ion Deleanu, *Instituții și proceduri constituționale*. Editura Servo-Sat, Arad, 1998, Vol. I, p. 269-270.

² Ibidem, p. 205.

În actele juridice internaționale, admisibilitatea restrângerii unor drepturi și libertăți a fost proclamată pentru prima dată în Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948³ și implementată în Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor și a Libertăților Fundamentale din 1950⁴.

Totodată, făcând o analiză a acestora putem constata că lipsește o interpretare unică a noțiunii de „restrângere a exercitării drepturilor”. Astfel, în Declarația Universală a Drepturilor Omului (articolul 29, aliniatul 2), în Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale din 1966⁵ (articolul 4) și în Documentul Reuniunii de la Copenhaga a Conferinței privind dimensiunea umană a CSCE din 1990⁶ (articolul 24) – se folosește noțiunea de „îngrădiri” / „limitări” / „restricții”; în Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 1966⁷ (art. 4) – „derogare de la obligații”; în Convenția Americană a Drepturilor Omului din 1969⁸ (art. 27) – „suspendarea garanțiilor”; iar în Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 1950 sunt utilizați în egală măsură doi termeni – „restrângeri” (articolele 9-11, 18) și „derogare de la obligații” (art. 15).

În Constituția Republicii Moldova, termenul „restrângere” este folosit în textul articolului 54, cu toate că și alte articole din Legea fundamentală se referă, de fapt, la restrângerea drepturilor, deși termenul în sine nu este utilizat (articolele 5, 17, 25, 29, 30, 32, 34, 37, 38 etc).

O analiză a normelor constituționale menționate supra ne permite să concluzionăm că acestea se referă, de fapt, la anumite forme de restrângere a drepturilor și libertăților omului.

Statele moderne se caracterizează prin propriile sale sisteme specifice de valori sociale consacrate constituțional, care stau la baza stabilirii restrângerii exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți.

În acest sens, limitele realizării drepturilor și libertăților fundamentale consacrate în majoritatea constituțiilor moderne și exprimate prin stabilirea unor principii comune pentru restrângeri sunt similare, întrucât în sens restrâns vizează protejarea drepturilor și libertățile omului sau interesele societății și statului, iar în sens larg – obținerea unui echilibru rezonabil între interesele individului și interesele statului.

Scopul restrângerii drepturilor și libertăților omului este stabilit chiar în art. 29 alin. 2 din Declarația Universală a Drepturilor Omului care men-

³ Declarația Universală a Drepturilor Omului.

⁴ Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

⁵ Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale din 1966.

⁶ Documentul Reuniunii de la Copenhaga a Conferinței privind dimensiunea umană a Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa (CSCE) din 29.06.1990.

⁷ Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice din 1966.

⁸ Convenția Americană a Drepturilor Omului, adoptată la San José, Costa Rica, la 22 noiembrie 1969.

ționează că „În exercitarea drepturilor și libertăților sale, fiecare persoană este supusă numai îngrădirilor stabilite de lege în scopul exclusiv al asigurării recunoașterii și respectului drepturilor și libertăților celorlalți și în vederea satisfacerii cerințelor juste ale moralei, ordinii publice și bunăstării generale, într-o societate democratică”.

Scopuri similare sunt prevăzute în art. 8, 9, 10, 11 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale în care se dispune că restrângerea trebuie să fie prevăzută de lege și constituie : *„...o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora”*; în art. 4 din Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, se reglementează că limitările trebuie să fie stabilite de lege și *„numai în măsură compatibilă cu natura acestor drepturi și exclusiv în vederea promovării bunăstării generale într-o societate democratică”*, iar în conformitate cu articolele 12, 18, 19, 21, 22 etc. din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, restricțiile aplicate drepturilor și libertăților omului pot fi aplicate doar dacă sunt prevăzute prin lege și *„necesare pentru a ocroti securitatea națională, ordinea publică, sănătatea și moralitatea publică sau drepturile și libertățile altora”*.

Reieșind din reglementările internaționale din domeniul drepturilor omului, legislatorul constituțional a stabilit la art. 54 alin. 2 că *„Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției”*.

Astfel, temeiurile restrângerii exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului pot fi definite ca circumstanțe condiționate de conceptul libertății individuale și consacrate în Constituția Republicii Moldova și legislația națională. Aceste circumstanțe amenință valorilor protejate constituțional și determină limitele realizării drepturilor și libertăților fundamentale, asigură echilibrul necesar între interesele omului, societății și statului.

Temeiurile restrângerii exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți fundamentale ale omului, consacrate în art. 54 alin. 2 din Constituția Republicii Moldova, au o importanță fundamentală pentru reglementarea juridică în general, stabilesc regimul constituțional al exercitării de către persoană a drepturilor și libertăților sale, în virtutea supremației normelor constituționale în sistemul legislației naționale. Cu toate acestea, trebuie avut în vedere că aceasta este o listă exhaustivă de temeiuri posibile de restrângere a drepturilor și libertăților omului și nu poate fi extinsă, fiind necesară

asigurarea protecției individului contra ingerințelor arbitrare ale statului în exercitarea drepturilor și libertăților sale⁹.

Mai înainte de a examina necesitatea restrângerii într-o societate democratică, trebuie judecată necesitatea acesteia într-o societate liberală. Astfel, dispoziția constituțională ar trebui interpretată în sensul creării unui cadru procedural de limitare a statului, chiar dacă ea pare că autorizează acțiunea acestuia¹⁰.

În același timp, în anumite circumstanțe critice, cauzate fie de iminența declanșării sau declanșarea unor situații excepționale cu caracter natural, tehnogen sau biologic-social, ceea ce face necesară prevenirea, diminuarea și lichidarea consecințelor acestora, fie de existența unui pericol pentru securitatea națională sau ordinea constituțională, ceea ce face necesară apărarea statului de drept, menținerea sau restabilirea stării de legalitate, fie în scopul ridicării capacității de luptă a trupelor și a nivelului de pregătire a populației, economiei și teritoriului respectiv în iminența unei agresiuni armate; fie în cazul notificării declarației de război sau al unei agresiuni armate împotriva Republicii Moldova, în scopul apărării suveranității, independenței, unității, integrității teritoriale și ordinii constituționale, este necesar de a deroga de la anumite dispoziții constituționale și ale altor acte normative și de a se aplica măsuri cu caracter politic, economic, social, de menținere a ordinii publice sau militar pentru asigurarea vieții normale a cetățenilor, prin introducerea unor regimuri juridice speciale de funcționare ale organelor administrației publice centrale și locale, întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor, numite regim al stării de urgență, de asediu sau de război¹¹.

În acest sens, există o redistribuire temporară a drepturilor și obligațiilor reciproce între individ și stat, extinderea puterilor autorităților statului și impunerea unor restrângeri suplimentare cetățenilor. Aici se presupune că gravitatea situației este de așa natură încât nevoia de ordine și securitate devine extrem de acută și depășește motivele legale obișnuite.

Totodată, în asemenea situații este necesar ca statul să își păstreze neutralitatea în cursul procedurii de restrângere a drepturilor ori libertăților. Astfel, esența motivelor care determină restrângerea unor drepturi și libertăți trebuie determinată în mod neutru, iar analiza preponderenței unui drept asupra altuia să fie făcută, de asemenea, după o procedură neutră, depășind o simplă punere în opoziție¹².

⁹ Ioan Muraru, *Protecția constituțională a libertăților de opinie*, Editura Lumina Lex, București, 1999, p. 16-17.

¹⁰ Dan Claudiu Dănișor, Justificarea necesității restrângerii exercițiului drepturilor ori libertăților într-o societate liberală, în *Revista română de drept privat* nr. 1/2014, p. 48-59.

¹¹ Legea privind regimul stării de urgență, de asediu și de război nr. 212 din 24.06.2004.

¹² Dan Claudiu Dănișor, *Op.cit.*, p. 48-59.